

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 1 (57)
ЛЮТИЙ 2016 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

Центральна садиба заповідника

Микола Рибак – ДИРЕКТОР КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА:

УСІЛЯКО СПРИЯТИ, А НЕ ГАЛЬМУВАТИ...

Трохи більше місяця минуло, як Микола Рибак очолив Карпатський біосферний заповідник. А 32 роки тому працював лісником Чорногірського лісництва Карпатського державного заповідника. З того часу пройшов усіма сходами фахового росту аж до першого керівника установи. Став Заслуженим природоохоронцем України. Так що досвід природоохоронної роботи йому не позичати. Посадовець поділився з нашою газетою деякими роздумами стосовно стану та подальшого розвитку природоохоронної справи у Карпатському біосферному заповіднику.

– Миколо Петровичу! Ще раз вітаємо із призначенням на посаду. Бажаємо успіху, плідних результатів у відповідальній, але дуже благородній справі охорони довкілля. Що ви можете сказати про досягнення та

сучасний стан справ у природоохоронній установі?

– Вдячний долі, що вона подарувала мені можливість працювати у такому колективі, яким є Карпатський біосферний заповідник. Адже за роки, від коли працюю в ньому,

сформувався як справжній фахівець, природоохоронець, господарник. І гордий з того, що й сам доклався до становлення установи, як однієї з провідних у державі, знаних у світі.

Я не прийшов на роботу на голе місце. З часу створення нашого заповідника в Закарпатській області в 1968 році, завдяки зусиллям багатьох людей – спеціалістів природоохоронної справи, керівників різних ланок, Міністерства екології України, він перетворився в одну із провідних у державі й світі природоохоронних, науково-дослідних установ. Став у 1993 році біосферним резерватом. За успіхи, досягнення в роботі чотири рази нагороджений Дипломами Ради Європи. Його площа із трохи більше 10 тис. га на початку створення, зросла до 58 035,8 га у нинішньому році. Території КБЗ розташовані у чотирьох районах Закарпаття. Для їх охорони, науково-дослідної роботи створено 11 ПНДВ, шість відділів, три лабораторії, дві дільниці... Тут охороняються і досліджуються найбільш унікальні й цінні для людства предмети та об'єкти біо-

вищі вершини-двотисячники Українських Карпат. По його території протікає найбільша притока річки Дунай – Тиса. А ще заповідник відомий унікальною пам'яткою природи єдиною на Україні Долиною нарцисів, кількома водоймами – гірськими озерами, які збереглися ще від льодовикового періоду.

За роки, від коли створено заповідник, в ньому сформовано потужну рекреаційно-туристичну інфраструктуру. Тут функціонують 18 екологічних маршрутів. Ми стали співorganizаторами веломарафону «Стежками опришків», який набув статусу міжнародного, створили єдине в районі форе-релерозплідне господарство, формуємо пасіку та відповідний інформаційний центр «Карпатська бджола»...

Взагалі, з метою формування позитивного іміджу заповідника як природоохоронної, науково-дослідної установи державного і міжнародного значення, поширення екологічних знань серед населення, в установі створені і плідно діють три еколого-освітні та чотири туристично-інформаційні центри. Серед них Музей

логічного і ландшафтного різноманіття, які збереглися в Українських Карпатах. Загальновідомо роль цих гір у формуванні клімату, водного режиму Східної і Центральної Європи. Справедливо ліси згаданого регіону вважаються легенями цієї частини євродо континенту. Власне, у заповіднику зосереджена найбільша в Україні і в згаданій частині континенту частка букових пралісів, які у 2007 році ввійшли до Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО. КБЗ відомий також тим, що на його території розташовані чотири най-

екології гір та природокористування у Карпатах (м. Рахів), «Музей нарцису вузьколистого» (м. Хуст), «Центр Європи» (м. Рахів), «Високогір'я Карпат» (Сідловина під Говерлою), «Букові праліси – об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО» (Угольське ПНДВ) та інші. Щорічно їх відвідують десятки тисяч туристів (2015-й рік – понад 40 тисяч осіб). Вони не лише насолоджуються чудовою природою, а й вчать-ся спілкуватися з довкіллям, бережливо ставитися до нього.

на 2-й стор.

ОБГОВОРЕНО ЗАКОНОПРОЕКТ ІЗ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРАЛІСІВ УКРАЇНИ

10 лютого ц.р., за ініціативою громадської організації «Українське товариство охорони птахів», у рамках проекту «Збереження Карпатських пралісів», який фінансується німецьким Франкфуртським зоологічним товариством, Міністерство екології та природних ресурсів України, в Орхуському центрі провело робочу зустріч науковців, природоохоронної громадськості та зацікавлених представників органів державної виконавчої влади із питань збереження пралісів в Україні.

Виступаючи перед учасниками зібрання, в.о. Міністра екології та природних ресурсів України Ганна Вронська, підкреслила, що для Мінприроди проблема збереження пралісів належить до пріоритетних. Тому ним будуть всіляко під-

тримуватися ініціативи щодо вдосконалення в цьому напрямку природоохоронного законодавства.

Про важливість кроків у цьому напрямку наголошували у презентаціях на цьому зібранні доктор сільськогос-

Під час обговорення законопроекту

подарських наук, заступник директора інституту природничих наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Юрій Шпарик і заступник начальника відділу науково-дослідної ро-

боти та сталого розвитку Карпатського біосферного заповідника Василь Покин'єв. У їх виступах, зокрема, йшлося про конкретні надбання і про-

на 3-й стор.

РОЗГЛЯНУТО НА НТР ПОКАЗОВОМУ ПОЛОНІНСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВУ БУТИ

26 січня 2016 року на розгляд бюро науково-технічної ради Карпатського біосферного заповідника було винесено питання важливості збереження традиційного полонинського господарства та популяризації його у суспільстві. З цієї метою відділом науково-дослідної роботи та сталого розвитку КБЗ було представлено проект створення демонстраційного полонинського господарства, як екологічного продукту та перспективного напрямку тематичного екотуризму. В основі згаданого проекту лежить традиційний спосіб ведення полонинського господарства в якому, з метою пізнання полонинської культури, будуть залучатися відвідувачі. Проектом передбачено будівництво комплексу полонинських будівель (стая, будинок для туристів, корівник та кошара), а також забезпечення необхідного інфраструктурного облаштування (ремонт доріг, маркування стежок тощо). Для популяризації та ознайомлення з процесом полонинського господарювання планується розробити екскурсійну програму та тематичні тури для охочих відкрити для себе це унікальне, дещо містичне, ремесло українських горян. Запропонована ідея ідеально вписується у концепцію сталого розвитку, адже дозволить покращити соціально-економічне становище місцевих громад та зберегти автентичні традиції, і не є шкідливою для довкілля.

Ознайомившись з проектною пропозицією, всі члени бюро НТР підтримали згадану ідею і взяли до уваги запропонований проект, вирішили розробити менеджмент-план та докласти всіх зусиль для його реалізації. Також членами бюро було запропоновано звернутися до Рахівської районної державної адміністрації з пропозицією розробити та затвердити програму створення демонстраційного полонинського господарства на одній з полонин, розташованих у зоні діяльності КБЗ.

Ярослава Решук, молодший науковий співробітник відділу науково-дослідної роботи і сталого розвитку заповідника.

гора Говерла

Микола Рибак – ДИРЕКТОР КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА: УСІЛЯКО СПРИЯТИ, А НЕ ГАЛЬМУВАТИ...

на 1-й стор.

Багато інформації про заповідник відвідувачі отримують з друкованих засобів масової інформації журналу «Зелені Карпати», газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника», буклетів, карток-візитівок тощо.

– Як ви б охарактеризували рівень міжнародної співпраці та рекреаційної діяльності заповідника?

– Як установа, наділена статусом міжнародної, на сьогодні заповідник підтримує ділові стосунки з багатьма європейськими природоохоронними установами та науковими інституціями, у тому числі з Університетом сталого розвитку м. Еберсвальде (Німеччина), Університетським коледжем м. Рітл (Великобританія), Швейцарським Федеральним інститутом лісових, снігових та ландшафтних досліджень м. Бірменсдорф, Технічним університетом м. Цюрих (Швейцарія), Університетом штату Вермонт (США). Плідно співпрацюємо з біосферними резерватами, наприклад трилатеральним «Східні Карпати» і Татранським у Словаччині, Петросул Марє – у Румунії, Гортобадь – в Угорщині, з біосферним резерватом «Рьон» з Федеративної Республіки Німеччини. Це один із найбільших біосферних резерватів Європи, який охоплює площу майже 185 тис. га. Він вважається одним із кращих у світі, оскільки саме тут оптимально реалізовані на практиці базові положення концепції біосферних резерватів, зокрема щодо співпраці з місцевим населенням та ключовими зацікавленими сторонами. Наші зв'язки щодо розширення номінації Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» поширилися на Англію, Італію, деякі інші країни Європи та забезпечили включення додаткових ділянок з України, які охороняються на територіях національних природних парків «Синевир», «Закарпатський край» і «Подільські Товтри» та природних заповідників «Горгані» і «Розточчя». Закордонні ділові, наукові кола, розуміючи і враховуючи наш внесок в збереження

природи, допомагають нам не лише порадами, а й практично готові до ділової співпраці навіть на фінансовому рівні, лиш би ми в Україні були до цього готові. Наприклад, німецькі друзі мають намір взяти долгову участь у будівництві в Квасах Міжнародного навчально-дослідного центру букових пралісів та сталого розвитку Карпат. Існують також німецько-українські проекти: «Посилення системи природоохоронних територій України» та створення міжнародного українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах. За ініціативою заповідника ведуться двосторонні перемовини з румунською стороною щодо будівництва моста-переходу у Хмелевому на Рахівщині, в зоні нашої діяльності, який колись вже функціонував і з'єднував два береги Тиси. З 5-ти унікальних природних комплексів території заповідника, запланованих на включення до Рамсарського списку водно-болотних угідь міжнародного значення, на сьогодні три пройшли національну процедуру і знаходяться на розгляді у Рамсарському секретаріаті для отримання міжнародного статусу.

Розвиток рекреаційної діяльності в заповіднику, як і в районі, області, є пріоритетним. За роки функціонування заповідника створено потужну рекреаційну інфраструктуру. Для подальшого її розвитку, вдосконалення потрібні чималі кошти та відповідне законодавство. Гальмує цей розвиток відсутність доріг, сервісу, належних умов перебування. Не врегульовано порядок здійснення спільної рекреаційної діяльності, надання ділянок заповідника для гірськолижного катання на умовах сервітуту тощо.

Через територію заповідника пролягає 32 км Закарпатського туристичного шляху, який має міжнародне значення. Для його належного облаштування необхідно зробити дуже багато. Міжнародна спільнота прагне допомагати в цьому. В основному, за її кошти промарковано ЗТШ. На часі створення обладнаного центру виходу на г. Говерлу з боку урочища Козьмешчик, де розташоване наше Петрос-

Говерлянське ПНДВ, екотуристичних готелів у дирекції заповідника та Чорногірському ПНДВ, демонстраційних полонинських господарств у високогір'ї, утримання буйволів та пасіки у Долині нарцисів тощо. За розв'язання проблемних питань заповідник без шкоди природі може приймати щонайменше у п'ять разів більше відвідувачів (до 200 тис. в рік). А це робочі місця людей, що проживають в зоні діяльності заповідника, їх добробут та чималі додаткові кошти для установи.

З метою зростання власних надходжень для фінансування потреб КБЗ у 2016 р., заплановано досягти їх збільшення від рекреаційно-туристичної діяльності, реалізації лісопродукції та продажу товарної риби до 30 відсотків. Усі інші послуги повинні зрости на 20 відсотків. Усе це для того, щоб власні доходи збільшити до 2-х млн. грн.

– Чи має заповідник можливість підняти рівень природоохоронної, науково-дослідної, екоосвітньої, рекреаційної роботи на вищій щабель та ще вище позитивний імідж?

– Звичайно! Тим більше, що виклики, які стоять перед установою, гостро ставлять перед владними інституціями, природоохоронцями, природолюбцями, взагалі перед свідомою громадськістю, приділяти вже сьогодні набагато більше уваги охороні і збереженню довкілля, ніж було досі. Ми поставили перед дилемою: як вижити людству. І заколисати себе думкою, що, наприклад, у Карпатах, нам нічого не загрожує, не варто. І це стосується буквально усіх: від працівників органів влади – до рядового мешканця. І тут на природоохоронців, покладається особливе завдання: вести природоохоронну, науково-дослідну роботу в Карпатах так, щоб наступні покоління, які придуть сюди після нас, відчули, що для них належним чином збережене середовище, де можуть достойно жити, працювати, рости дітей.

Сьогодні у нашій незалежній державі не найбільш сприятливий період, аби щось надзвичайне вимагати. Потрібно усім дбати, щоб вишукати

резерви на місцях для успішної роботи, поступу вперед. Стосовно заповідника, скажу, що ми на належному рівні ведемо природоохоронну, науково-дослідну, екоосвітню, рекреаційну роботи та міжнародну співпрацю. При тому працюється нам нелегко, бо обмежено фінансування із держбюджету навіть на зарплатню. Вже третій рік поспіль люди не мають ніяких премій, доплат за інтенсивність, складність. Частину коштів заробляємо самі (2015-й рік – 1 млн. 300 тис. грн.). Але використати їх на згадані цілі, а також на інші нагальні потреби, від яких залежить результат роботи, не маємо права, бо існує постанова Кабміну про економію коштів. Внаслідок низького рівня зарплатні, незадовільного забезпечення природоохоронного і науково-до-

слідного процесів із установи розраховуються спеціалісти, в основному молоді. На сьогоднішні вакантними залишаються 21 посада фахівця з охорони природи...

Проблемними питаннями на сьогодні залишаються відсутність Проекту організації території, матеріалів лісовпорядкування та розроблення землевпорядкової документації. Очікуємо в 2016 році виділення для цього відповідних коштів.

Матеріально-технічна база установи безнадійно застаріла. Це стосується як машин і механізмів, так і будівель і споруд, інвентаря, інструментарію, спеодягу тощо. Три роки тому створили три ПНД відділення, але їх персонал не має службових приміщень, де міг би працювати. Обходи інспекторів відділень розташовані, в основному, далеко в горах. Але транспорт, щоб дістатися місця роботи, відсутній (мотоцикли видано їм для цього 15 років тому). У 1998, 2001, 2008, 2010 роках паводками угіддям КБЗ завдано непоправної шкоди (збитки сягали кілька мільйонів гривень). Державна допомога установі для ліквідації наслідків цього лиха не виділялася. Переважна більшість об'єктів інфраструктури залишилися невідновленими. Експлуатуємо не одну сотню кілометрів шляхів і лісових доріг, мостів, містків, камиць. Але техніки для їх обслуговування не маємо. Заздримо держлісгоспам, які держава оснастила потужними бульдозерами, самоскидами, екскаваторами...

У цьому році заповідник отримав можливість покращити матеріально-технічне забезпечення за рахунок грантової допомоги уряду Німеччини природоохоронним установам України, де наш заповідник є в числі перших.

Доброю допомогою стало б отримання цільових коштів з Державного та обласного фондів охорони навколишнього природного середовища та зняття заборони на використання власних фінансів. Адже впродовж кількох останніх років ми, маючи на рахунок залишок власних зароблених коштів від 300 до 500 тис. грн, не можемо їх використати на ремонті будівель, службових приміщень,

придбання основних засобів, меблів, автомобілів, форменого одягу тощо.

У відповідності до сьогоднішніх вимог, на нас покладається завдання тісно співпрацювати з органами влади, територіальними громадами населених пунктів, розташованих у зоні діяльності заповідника, які ведуть традиційне господарювання. Як можемо (у рамках законодавства, дозволів) вирішуємо проблему. Для цього, наприклад, в районах створено координаційні ради з їх керівників, фахівців заповідника, керівних органів влади та місцевого самоврядування. З ними підписано меморандуми про співпрацю. Для селянських господарств виділяємо випаси на полонинах, дрова для їх потреб та для населення. Але люди справедливо хочуть більшого: благоустрою доріг, вулиць, достойного життя тощо. Великі сподівання покладаємо на результати реалізації Доручення Президента України від 02.04.2013 року № 1-1/749 та розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

У недалекому минулому наша гірська місцина славилася сплавом лісу річками. Ще й по нині, наприклад, на угіддях заповідника збереглися залишки гаті в урочищі Білий у Чорногірському ПНДВ. З метою відродження історичної пам'яті, надбань гуцулів, було б справедливим створити на тому місці музей історії лісокористування. А це, в свою чергу, слугувало б вихованню населення на славних традиціях горян, відвідуванню туристами. Безперечно, що й соціальний розвиток населеного пункту Луги від цього виграв би.

Так, не викликає ніяких заперечень те, що якою б досконалою не була програма наших прагнень, намагання працювати якомога краще, усе заплановане попри нашу волю вимагає насамперед фінансового забезпечення. Апелювати в цьому до держави сьогодні було б не повністю справедливо. Ми готові підкласти своє плече, заробляти кошти, вишукувати, залучати інвестиції. Лише просимо, наполягаємо – сприяти колективі в цьому, не гальмувати справу.

Є ще багато інших невідкладних проблемних питань роботи заповідника, які потребують негайного вирішення, затрат коштів, зусиль людей. Про все в одній публікації не скажеш. Як керівник установи, кладу собі за мету мобілізувати колектив на плідну роботу. Впевнений, що, врешті-решт, у суспільстві, у нас в регіоні зокрема, прийдемо до того, що кожен громадянин персонально стане сумлінним шанувальником довкілля, буде про нього по належному дбати.

Інтерв'ю записала
Ярослава ПИЛИП'ЮК.

ОБГОВОРЕНО ЗАКОНОПРОЕКТ ІЗ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРАЛІСІВ УКРАЇНИ

на 1-й стор.

блеми у цій справі. У зв'язку із цим директор Київського еколого-культурного центру Володимир Борейко запропонував для обговорення законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо охорони пралісів світової спадщини ЮНЕСКО та інших заповідних об'єктів). Передбачається внести доповнення до законів України «Про рослинний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд» та «Кодексу України про адміністративні правопорушення». Запропоновані зміни спрямовані на законодавче закріплення визначення терміну «праліс», посилення законодавчих вимог щодо охорони пралісів та встановлення відповідальності за порушення правил їх охорони, використання ресурсів спільної деревини.

Навколо тексту законопроекту розгорнулася гостра дискусія. Так, автор цих рядків запропонував питання збереження пралісів, як єдиного в Україні об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, розглядати у контексті Конвенції про збереження культурної та природної спадщини, закріпити в окремому Законі України «Про збереження природної та культурної спадщини в Україні».

Було наголошено, що КБЗ разом із Департаментом екології та природних ресурсів Закарпатської обласної державної адміністрації, запропонували Мінприроди невідкладно внести на розгляд Кабінету Міністрів України проект Постанови Кабміну щодо заборони застосування на території пралісів та інших об'єктах природно-заповідного фонду Постанов Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 року № 555 «Про затвердження Санітарних правил у лісах України» та від 12 травня 2007 року № 724 «Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів». Чимало критичних зауважень та конструктивних пропозицій до законопроекту висловили також ряд інших промовців.

Вирішено протягом тижня, з врахуванням висловлених пропозицій та міркувань, доопрацювати законопроект та направити на розгляд Верховної ради України.

Федір ГАМОР, доктор біологічних наук, професор, заслужений природоохоронець України, заступник директора Карпатського біосферного заповідника.

ПРАЦЮВАЛА РОБОЧА ГРУПА

Наказом Міністра екології та природних ресурсів України від 14 вересня 2015 року № 334 утворено робочу групу сектору природничих наук та природної спадщини Національної комісії України у справах ЮНЕСКО. На засіданні цієї робочої групи, яке відбулось 28 січня 2016 року у приміщенні Мінприроди України, обговорено питання щодо управління об'єктом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

Директор департаменту заповідної справи Мінприроди Ігор Іваненко та заступник начальника відділу науково-дослідної роботи Карпатського біосферного заповідника Василь Покин'єв інформували присутніх про стан виконання рішень 35, 37 і 39 сесій комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, у частині розширення українсько-словацько-німецького об'єкта «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», за рахунок ділянок букових пралісів та старовікових букових лісів 11 європейських країн.

Детально розглянуто та підтримано пропозиції щодо включення до складу згаданого Всесвітньої спадщини ділянок букових пралісів національних природних парків «Синевир», «Зачарований край», «Подільські Товтри» та природних заповідників «Горгани» і

«Розточчя». Рекомендовано направити відповідні номінаційні дос'є до Секретаріату Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Про результати роботи та реалізацію рішень спільного керівного комітету трьохстороннього транскордонного об'єкта «Букові праліси Карпат (Словацька та Україна) та давні букові ліси Німеччини» (25-28 жовтня 2015 року, м. Сніна, Словацька Республіка) та «Про стан виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2009 року № 1619-р, доручення Президента України від 02.04.2013 року № 1-1/749 та розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення сталого розвитку і благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

Відбулась гостра дискусія щодо проблем збереження ділянки Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Стужиця-Ужок», яка розташована на території Ужанського національного природного парку. З цього питання доповідали директор

Ужанського НПП Віктор Биркович та керівник робочої групи, утвореної з цього приводу Мінприроди України, професор Ф. Гамор.

Робоча група висловила за негальне припинення будь-яких господарських заходів на цій ділянці спадщини. Адміністрації Ужанського НПП разом із Карпатським біосферним заповідником доручено забезпечити приведення у відповідність до номінаційного дос'є межі ядрової зони ділянки «Стужиця-Ужок» на площі 2592 гектари.

Робоча група схвалила пропозиції щодо затвердження наказом Мінприроди персонального складу національного комітету з управління об'єктом Всесвітньої спадщини «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», а також визначення відповідальною установою за його роботу адміністрацію Карпатського біосферного заповідника.

На засіданні робочої групи йшлося також і про науково-дослідницьку роботу Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Мінприроди за тематикою дотичною до проблем компетенції робочої групи.

Федір ГАМОР.

● ВІСТІ З ПНДВ

ЗАБЕЗПЕЧУЄМО ОХОРОНУ, ДБАЄМО ПРО ТУРИСТІВ

Більше чотирьох років минуло, як було створено Петрос-Говерлянське ПНДВ відділення заповідника. До його складу увійшли угіддя на площі 1600 га у верхів'ях гір Говерли і Петроса. Якраз через нас пролягають маршрути Закарпатського туристичного шляху на ці найвищі вершини Українських Карпат. Для забезпечення охорони і збереження унікального біологічного і ландшафтного різноманіття, яким багаті згадані верхів'я, й створювалося відділення, яке очолюю. А вже сюди прямує велика кількість туристів. Для цього існують і контролюємо два їх виходи: через урочища Козьмешик Ясінянського ДЛМГ та Заросляк з Івано-Франківщини.

Усього у відділенні працюють сім чоловік, п'ять із них інспектори, один майстер природоохоронної справи. Ведемо щодобове спостереження за рухом туристів, інших подорожуючих. На угіддях розташовані дві полонини Гропа і Козньиска, де літує людська худоба, населення заготовляє гриби, ягоди... Крім цього, чергуємо у турінфоцентрі «У підніжжі Говерли» на Сідловині Богдан-Петроського ПНДВ. Спостерігаємо також за явищами природи, рослинами та фауною. Облікуємо їх, охороняємо місця оселили

від руйнувань та від порушників і бракон'єрів. Особлива наша увага до подорожуючих у пожежонебезпечний період, завдяки чому в угіддях немає загорянь.

Стосовно забезпечення туристично-рекреаційної діяльності, то тут маємо певні результати. Наприклад, впродовж минулого року через виходи на Говерлу прослідували 6 тис. 230 туристів. Від відвідувачів отримано більше 100 тис. грн. А це у два рази більше, ніж у 2014 році. Таке зростання зумовлене тим, що Укрзалізниця запровадила регулярний рух поїзда Київ – Рахів, що позитивно відобразилося на відвідуванні Карпат туристами. З метою створення належних умов для подорожуючих, у нашому відділенні адміністрацію заповідника заплановано створення центру виходу на Говерлу з готелем на 40 місць. Уже виділено земельну ділянку під об'єкт, виготовляється кошторисна документація, вишукуються кошти для будови. Одночасно з цим будівництвом буде вирішено питання про службове приміщення відділення. А поки що під це орендуємо клас початкової школи.

Ілля КЛИМПУШ, начальник Петрос-Говерлянського ПНДВ.

За маршрутом ЗТШ

Зустріч у Лужанській ЗОШ

ЕКОЛОГО-ОСВІТНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ШКОЛЯРІВ

На відзначення Всесвітнього дня водно-болотних угідь Карпатський біосферний заповідник організував низку еколого-освітніх заходів. Зокрема, для учнів Кірецької ЗОШ І ст. було проведено тематичну екскурсію Долиною нарцисів. Цей заповідний масив виступає одним з потенційних об'єктів, що погоджений Постановою Кабінету Міністрів України для включення до Списку Рамсарської конвенції. Працівники ПНД відділення наголосили, що важливу роль у збереженні Долини нарцисів та її гідрологічного режиму відіграє річка Хустець. Розливаючись навесні, вона підтоплює навколишні луки і створює дуже сприятливі умови для зростання нарцису вузьколистого, інших рідкісних видів флори і фауни. Проведені тут у 70-х роках меліоративні роботи стали причиною змін гідрологічного режиму долини Хустця. Єдина в Європі рівнинна популяція нарцису вузьколистого опинилася під загрозою. Отриманий статус Рамсарського угіддя створює можливості для додаткових

охоронних та відновлювальних гідрологічних заходів, спрямованих на збереження справжньої перлини у скарбниці природно-заповідного фонду України.

8-10 лютого працівники відділу пропаганди та екоосвіти, Музею екології гір відвідали загальноосвітні заклади сс. Луг, Костилівка та Ділове Рахівського району з медіа-презентаціями на тему: «Водно-болотні угіддя Карпатського біосферного заповідника» та «Сміттєзвалища – загроза для довкілля». Теми, які були висвітлені учням, пов'язані між собою, адже засмічення водойм, берегів річок та міст стали глобальними проблемами не тільки для Карпатського регіону, але й для України в цілому.

Тож, давайте разом докладемо зусиль у збереженні нашого чудового Карпатського краю, в якому ми живемо, та його водно-болотних угідь!

Іванна КОЛАЧУК, провідний фахівець відділу пропаганди та екоосвіти Карпатського біосферного заповідника.

Многая, благая літ...

Ювілеї та чергові роковини від днів народження у березні урочисто відзначатимуть працівники Карпатського біосферного заповідника:

МАРТИШ Оксана Миколаївна, провідний юрисконсульт (1);

ОБЛАДАН Кирило Кирилович, інспектор з охорони ПЗФ Кевелівського ПНДВ (60 р. – 4);

ВОРОХТА Павло Васильович, начальник відділу ВЗПЕ та ВПР (50 р. – 10);

БАРАНЮК Ганна Гашпарівна, бухгалтер (17);

ПРОЦЬ Михайло Дмитрович, начальник відділу ДОПЗФ (17);

КОКЕРЧ Василь Володимирович, інспектор з охорони ПЗФ Богдан-Петроського ПНДВ (20);

ТОМАШУК Олена Михайлівна, діловод відділу кадрів, діловодства та архівної справи (21);

КАЛЬБА Наталія Петрівна, фахівець музею екології гір (22);

ПАНЧИК Степан Михайлович, машиніст (кочегар) котельні ТЕД (22);

ГАМОР Федір Дмитрович, заступник директора (65 р. – 28);

ЛЕМБАК Олексій Дмитрович, провідний економіст відділу економіки та маркетингу (60 р. – 28);

БРЕХЛІЙЧУК Олесь Богданівна, заступник начальника Трибушанського ПНДВ (29);

РИБАК Микола Петрович, директор КБЗ (31).

*Хай зло далекими стежками обминає,
А успіх супроводжує в усьому і завжди.*

Нехай в душі тільки весна буяє

Без клопотів, печалі і журби.

Щодня нехай все буде добре

Без чого не складається життя:

Любов, здоров'я, щастя та

Щира, добра й людяна душа!

Адміністрація, профспілковий комітет заповідника.

ПЕРШІ ВЕСНЯНІ ВІТАМІНИ

З першими весняними сонячними променями у рослинному світі відбуваються зміни. У нашому регіоні останнім часом вони починаються в кінці лютого – першій декаді березня. Спочатку пробуджуються рідкісні види: підсніжник білосніжний, шафран Гейфеля, еритроній собачий зуб, білоцвіт весняний. Потім заблищать маленькі зірочки первоцвіту звичайного, почнеться вегетація кропиви, черемші, кульбаби лікарської – весняних вітамінних смаколиків, які наразі дуже необхідні для організму людини після зимових довгих днів.

Кропива – унікальний засіб проти авітамінозу. Аскорбінової кислоти в ній удвічі більше, ніж у чорної смородини та лимонах. Усього 20 листочків кропиви здатні забезпечити організм добовою нормою вітаміну А. Рослина також багата вітамінами К, Е і групи В, а також багатьма мікроелементами, зокрема залізом, міддю, кальцієм, магнієм та іншими корисними речовинами. Завдяки цьому кропиву широко застосовують як у народній, так і в офіційній медицині. Препарати з кропиви приймають при гепатиті, панкреатиті і цукровому діабеті – вони знижують рівень цукру в крові. Листки і корінь містять речовини, які попереджують розвиток новоутворень. Кропива стимулює обмін речовин, сприяє виведенню токсинів, забезпечує організм вітамінами і мінералами, має протизапальні властивості. Але найбільш цінними є салати із весняної кропиви, які з успіхом замінюють ранні овочі, нашіптовані нітратами. Щоб листочки не пекли, перед застосуванням їх ошпарюють кип'ятком. Рецепт салату із кропиви є дуже багато. Ось, наприклад, один із найпростіших: ошпарену кропиву нарізають і перемішують із вареними яйцями і сметаною.

Ніжні листочки **черемші (цибулі ведмежої)** – також перші «живі» вітаміни та відмінний лікарський засіб від застуди, шлунково-кишкових та інших недуг. Хоча ця рослина є рідкісною і занесена до Червоної книги України, її залюбки вирощують на присадибних ділянках. Ще у стародавньому Римі цій рослині приписували властивості очищення шлунку та крові. Також рахували, що черемша «підтримує мужність». В офіційній медицині виготовляють багато препаратів

ваючого дозвілля. Суть гри полягає у наступному: маршрут веде подорожуючих вершинами Чорногірського хребта Українських Карпат. Під час ігрової подорожі правильні екологічні дії або зустріч з «червонокнижними» видами рослин і тварин дарують додаткові ходи, а некоректна по-

ВИДАНО ЕКОЛОГІЧНУ ГРУ

Одним із найважливіших завдань Карпатського біосферного заповідника як природоохоронної наукової установи, є екологічна освіта учнівської молоді. Багаторічний досвід роботи з дітьми демонструє, що використання нестандартних, ігрових методів у сфері екологічної освіти та виховання дає набагато вищі результати: вони краще засвоюють інформацію, природоохорона стає для них більш зрозумілою і важливою. Тому екопросвітники заповідника розробили настільну екологічну гру «Подорожуй Карпатами!»

Що це за гра і задля чого ми взяли за цю справу? Яскраве ігрове поле, фішки, кубик, і правила, весела команда – це все, що потрібно для цікавого і водночас корисного, розви-

ведення примушує повернутися на кілька позицій назад. У такий спосіб формується поняття про екологічне ставлення до природи і закладаються ази знань про цінності і природоохоронний режим заповідних територій.

У школах Рахівщини і Хустщини розпочато екологічні заняття з використанням гри. Зокрема, вже проведено серію таких занять у ЗОШ с. Луг та №2 м. Рахова, а також с. Кіреші (Хустщина). Заняття продовжуватимуться й далі.

Гру також можна придбати для сімейного дозвілля. Звертатися в адміністрацію заповідника (тел. 2-29-14).

Вікторія БУНДЗЯК,
начальник відділу пропаганди та екоосвіти КБЗ.

з черемші. Великі листочки цибулі ведмежої, крім вітамінів С, В₁, В₂, В₅, РР, містять ефірні масла, каротин, лізоцим, клітковину, сапоніни, цукор, великий набір мінеральних речовин. Це і є доброю основою для дуже корисних весняних вітамінних салатів. Лікарські препарати на основі черемші стимулюють роботу травної системи, мають бактерицидні, протиглісні, тонізуючі та сечогінні властивості, покращують серцеву діяльність. Цибуля ведмежа є успішним засобом у боротьбі з простудами, ревматизмом, атеросклерозом. Але її не рекомендується вживати вагітним жінкам та хворим на епілепсію. Смачним весняним салатом є черемша, перемішана із вареними яйцями і заправлена сметаною, або яблучним оцтом.

Кульбаба лікарська – всім знайома багаторічна рослина з родини складноцвітих; це одна з найпоширеніших у світі рослин. У природі можна зустріти кульбабу повсюдно, та й у садах це частий непроханий гість. Через легкість розсіювання вітром її насіння швидко завойовує територію і поруч, і далеко навколо материнської рослини. Активне розмноження, пристосованість до будь-якого ґрунту і невибагливість, що так цінується у культурних рослин, принесли кульбабі погану славу – вона вважається злісним бур'яном. Але, незважа-

ючи на це, рослина має цінні лікарські властивості та багата на вітаміни-антиоксиданти, які так необхідні організму людини весною. Корисні речовини, що містяться в кульбабі, мають безпечну, жовчогінну, сечогінну, потогінну, протизапальну та тонізуючу дію. Цікаво, що кульбаба одночасно діє і як м'який природний діуретик, і як джерело калію. Таким чином, сама природа забезпечила кульбабу цінними властивостями, що дозволяють без шкоди регулювати баланс рідини в організмі.

Для приготування салатів та супів, приправ до м'ясних страв, соусів використовують листки рослини, які містять аскорбінову кислоту, каротин, солі кальцію, фосфору, нікотинову кислоту, залізо, марганець. Дуже корисно нарізати по 50 г молодого листя кульбаби, кропиви, салату, шавлю кислого, трохи зелені петрушки, кропу, зеленої цибулі, два круто зварених яйця і цибулину. Все перемішати і залити соусом із 200 мл кефіру, заправленого перцем, сіллю та соком одного лимона. Салат із кульбаби допомагає при авітамінізмі, до того ж, він поліпшує обмін речовин і повертає стрункість фігури. Кому не подобається гіркота молочного соку, то її можна усунути витримавши листя в підсоленій воді (протягом півгодини), а також – якщо додати в салат трохи лимонного соку або оцту.

Алла КОЗУРАК, Тетяна АНТОСЯК,
наукові співробітники
ботанічної лабораторії КБЗ.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Ярослава Пилип'юк (редактор),
Василь Покин'єра,
Юрій Беркела,
Микола Волощук,
Ярослав Довганич,
Вікторія Бундзяк,
Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.
Газету віддруковано в Ужгородській міській друкарні,
вул. Руська, 13.

Замовлення № _____

Тираж – 1300 примірників.

Газета виходить раз на два місяці.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року